

DİL BİLİMİNDE ZAMANIN TANIMI VE İŞLEVİ NEDİR

*Muzaffer MALKOÇ**

ÖZET

Zaman, insanların olayların akışında hissettiği, çevremizde ve evrende kaydedilen değişikliklerin var oluşunun gözlemlendiği fiziksel bir fenomendir. Dil biliminde zaman ise bir fiil çekimidir, bu şu demektir; fiil mecburi olarak bir zaman eki almalıdır. Görevi ise, olayın vuku bulduğu zamanı değil, konu zamanı, yani zaman ekiyle belirlenen zaman dilimini geçmiş zaman (TT<), eş zaman (TTo) ve gelecek zaman (TT>) olarak doğal zaman diliminde konuşlandırmaktır. Fiil zaman gramer kategorisi olması sebebiyle de doğal zamanın aksine evrensel değildir. Birçok dilde bulunmayan –özellikle Çince gibi tek heceli dillerde- fiil zamanın görevini her dilde mevcut olan farklı zaman belirteçleri yerine getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zaman, fiil çekimi, topik zamanın konuşlandırılması

DEFINITION AND FUNCTION OF TENSE

ABSTRACT

Time is a physical phenomenon, by means of which human beings can sense and record changes in the environment and in the universe. Time is also universal. Tense is a category of verbal inflection that indicates a relationship between the topic time and the time of speech. A verb tense can also give the topic time as past (TT<), present (TTo), or future (TT>). In comparison to time, tense is not universal; in many languages (mostly isolating languages, like Chinese) the concept of time is expressed not by the verb but by other parts of speech (temporal adverbials or even nouns, for example).

Key Words: Tense, verb flexion, topic time, location

Türkiye'de dil biliminde zaman konusuna istinaden yapılan araştırmaları incelediğimiz zaman “Dilde zaman nedir? Hangi görevi yerine getirir?” gibi soruların birbirini tutmayan çok farklı şekilde yorumlandığını görmekteyiz. Kerime Üstünova, *Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi* başlıklı makalesinde zamanı şöyle tanımlamaktadır: “Zaman başı ve sonu olmayan bir akıştır”. Bununla birlikte “Zaman eklerinin görevi, eylemde var olan soyut zamanı somuta çevirmektir” diye yazmaktadır. Konuya ilişkin başka bir tanım da Bacanlı (2008) yapmaktadır. Bacanlı *Türkiye Türkçesindeki –miş Ekinin Dolaylılık ve Dolaylılık Dışı Kullanımlarda Zamansal Atıf* konulu makalesinde zamanın tanımını farklı yazarların eserlerine

* Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi. El-mek: mmalkoc@kirkklareli.edu.tr

dayanarak Türkçeye çevrilen alıntılarla birlikte şu şekilde yorumlamaktadır: “Dil(bilgi)sel zaman ya; ‘zaman üzerindeki dilbilgiselleşmiş yer belirleme’ şeklinde tanımı yapılarak görünüşten farklı ve zamansal atıfla özdeş kabul edilmekte (Comrie 1976: 1-2; 1985; Lyons 1977: 667-690; Dahl 1985: 23-26; Fleischman 1990: 15; Bybee vd. 1994: 46) ya da ‘dillerin tümünde görülen özel morfolojik birleşmeler’ olarak tanımlanmakta ve görünüş ile zamansal atfı da kapsayan bir üst kavram olarak ortaya çıkmaktadır (Bertinetto&Delfitto 2000:190-191; Johanson 2007: 189)”. Bu iki tanımda Türkoloji çalışmalarında karanlıkta kalmış birçok soru cevap aramaktadır. Üstünova’nın yapmış olduğu tanımda öncelikle fiziksel fenomenle dilsel zamanın –veya fiil zaman- ayırt edilmediği belki aynı anlamda kullanıldığı göze çarpmaktadır. Esasen bu iki terim arasındaki ayrımın birçok araştırmada, hatta klasik Türk dil bilgisi kitaplarında da yapılmadığını görmekteyiz (bk. Aksan 2009, Korkmaz 2009). Bacanlı’nın yapmış olduğu tanımlar ise Üstünova’nın tanımına göre daha da karmaşık. Yazar burada her ne kadar ünlü dil bilimcilerin eserlerine atıfta bulunarak dilsel zamanın tanımını yapmaya çalışmış ve görünüş kavramından farkını ortaya koymak istemişse de tanımlarda dil biliminde bugün kabul görmeyen birçok önemli nokta bulunmaktadır. Bir defa dilsel zamanın zamansal atıfla özdeşleşmesi mümkün değil, zira zaman belirteçleriyle de zamansal atfı yapılabilir; ikincisi ise dilsel zamanın bütün dillerde bulunması tartışılır bir konudur – yazımızın akışı içerisinde konu ele alınacak-. Ayrıca bu tanımda şu soruların da yanıtlanması gerekmektedir. Özel morfolojik birleşmeler ne demektir, kastedilen morfolojik birleşmelerin hangi özellikleri olması gerekmektedir? Örneğin *gelmişmiş* ifadesinde de morfolojik birleşmeler söz konusudur, bu bildirme kipi olarak (İngilizce ifadeyle tense) kabul edilebilir mi? Esasen bu belirsizliklerin açıklamaları Bacanlı’nın başvurduğu eserlerde mevcuttur. Özellikle Comrie’nin *Tense* (1985) adlı eseri bugün dil bilimcilerin zaman konusunu işlerken başvurduğu en önemli kaynak olmuştur. Biz de bu yazımızda onun *Tense* (1985) adlı eserini ana kaynak olarak kullanıp özellikle şu soruları yanıtlamaya çalışacağız: Dil biliminde zaman nedir? Hangi işlevi yerine getirmektedir? Bu soruları ele almadan önce Türkçede zaman kelimesinin anlamına istinaden yazımız açısından önemli birkaç açıklama yapmak istiyoruz.

Türkçede *zaman* kelimesi İngilizcede hem *time* hem de *tense*; Almancada ise *Tempus* ve *Zeit* terimleri anlamında kullanılmaktadır. Hâlbuki bu iki terimin birbirlerinden farklı anlamları olduğu Batılı filologlar tarafından çeşitli araştırmalarda vurgulanmış ve açıklanmıştır. Weinrich (1971) dildeki zaman konusunu araştırırken şu noktaya vurgu yapıyor. Yunancadaki *chrónos* terimini gramerciler kendi dillerine -burada kastedilen Hint-Avrupa dilleri- tabii zaman olarak tercüme etmiş ve böylece dil biliminin konusu olan fiil zamanıyla fiziksel zamanı eş değer kabul etmişlerdir. Hâlbuki *chrónos* eski Yunancada Türkçedeki *zaman* gibi hem fiziksel fenomen hem de gramer kategorisini kapsamaktadır. Bu sebeple birbirinden farklı anlamı olan bu iki terim birbirinden tamamen ayrı tutulmalıdır. Yani gerçek zaman, fiil zamanla özdeşleşmez. Zira fiziksel zaman evrensel, hâlbuki belli dillerde fiil zaman bulunmamaktadır. Lyons (1983:294)’in ifadesiyle: “Viele Sprachen, die kein Tempus besitzen (Chinesisch, Malaiisch, das klassische Hebräisch), grammatikalisieren den einen oder anderen dieser Aspektunterschiede” (Tercüme: Dilsel zaman bulunmayan Çince, Malayca ve eski klasik İbranice gibi birçok dil bir veya diğer görünüş farklarını gramatikalleştirirler). Yazar bu alıntıda Çince, Malayca ve eski klasik İbranice dillerinde fiil zamanın bulunmadığına işaret ederek, bu dillerin farklı görünüş tiplerini gösterebileceğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte Lyons (1983:287), fiil zaman bulunmayan bu dillerde fiil zamanın görevini belli başlı zaman belirteçleri (*dün, bugün, yarın, bir hafta önce, 19 Eylül vb.*) yerine getirdiğini belirtmektedir. Zaman belirteçleri bütün dillerde mevcuttur, hem Avrupa dillerinde hem de Türkçemizde. Esasen zaman belirteçlerinin zamansal atıftan daha başka birçok görevleri de bulunmaktadır, fakat bunlar bizim konumuzun dışında daha detaylı bir çalışma ister. Bu sebeple burada bunlardan bahsetmeyeceğiz. Bu açıklamaları yaptıktan sonra şimdi “*Fiil zaman nedir?*” sorusuna gelelim:

Turkish Studies

Dil biliminde fiil zamana istinaden birbirini tutmayan birçok tanım yapılmıştır, fakat genelde bugün dil bilimciler tarafından en çok kabul gören tanım Comrie'nin yaptığı aşağıdaki tariftir. Comrie (1985:9)'ye göre "tense is grammaticalised expression of location in time" (Tercüme: Fiil zaman, bir olayın fiziksel zaman içerisinde konuşlandırılmış gramatikal ifadedir). Comrie'nin burada yaptığı tanım hemen hemen bütün İngilizce ve Almanca yazılmış araştırmalarda referans gösterilerek yukarıdaki alıntı yapılmış ve yorumlanmıştır. Biz de burada önce Comrie'nin yaptığı bu tanımı izah etmeye çalışalım. Comrie'nin fiil zaman tanımını anlayabilmek için her şeyden önce *grammaticalised* ve *location* terimleri detaylı bir şekilde açıklanması gerekmektedir. Comrie *grammaticalised* terimini açıklarken iki önemli noktaya işaret ediyor. Birincisi gramatikleştirme, yani fiil ilgili dilde morfolojik olarak çekime uğramalı; ikincisi ise fiil çekimi mecburi olmalıdır: *Ahmet dün geldi* tümcesindeki *gelmek* fiili çekime uğramış ve zaman bildiren bir çekim eki (-*di*) almıştır. Bu çekim eki burada mecburidir. Yani *Ahmet dün gelmek* gibi bir ifade Türkçede doğru kabul edilemez. Aynı şekilde İngilizcede de *Ahmet go* (Ahmet gitmek) ve Almancada da *Ahmet gehen* (Ahmet gitmek) cümleleri fiilde çekim yapılmadığı için gramer bakımından yanlış kabul edilir. Burada fiillerin gramatikleşmesi gerekir, yani İngilizcede *Ahmet goes* (Ahmet gider) Almancada ise *Ahmet geht* (Ahmet gider) olması gerekiyor.

Gelelim *location* teriminin açıklanmasına: Comrie bu terimle tümcede çekime uğramış bir fiille olayların gerçek zaman içerisinde bir yere lokalize edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. *Ahmet geldi* gibi bir tümcede Ahmet'in gelme olayını Comrie (1985)'e göre bir çekim eki olan -*di* geçmiş zamanda herhangi bir yere yerleştiriyor. Burada şunu da unutmamak lazımdır ki her çekim eki almış fiil de zaman kategorisine girmez, yani zaman kipi sayılmaz. *Ahmet dün gelmişmiş* tümcesinde de *gelmek* fiili çekime uğramış ve fiile geçmiş zaman anlamı veren -*miş* ve modal anlamı olan -*miş* morfepleri eklenmiştir. Her ne kadar -*miş* eki olayın geçmiş zamanda olduğunu ifade ediyorsa da -*miş* eki tümceyi anlam bakımından modalleştiriyor. Dolayısıyla çekimli fiil olan *gelmişmiş* tarz kategorisine tasnif ediliyor (bk. Johanson 1971, 1994). Yani -*miş* ekiyle kurulan bir tümce çekim eki alıp gramatikleşmesine rağmen bildirme kipi değildir, tarz biçimi olarak anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda fiil kategorilerinin sınıflandırılmasında, yani çekimli bir fiilin zaman kipi mi, yoksa tasarlama kipi mi (modal 'tarz' kip) olduğunu belirlerken Radtke (1998)'nin aşağıdaki görüşü de göz önünde bulundurulmalıdır. Radtke Almancada fiil zaman kiplerini *Die Kategorien des deutschen Verbs* adlı eserinde açıklarken tümcedeki fiilin morfolojik yapısı yanında çekimli fiilin semantik özelliğine de vurgu yapmaktadır: "Das Spezifische der Tempuskategorien kann nur dann erfaßt werden, wenn sowohl formale als auch inhaltliche Besonderheiten berücksichtigt werden" Radtke (1998:109). (Tercümesi: Zaman kategorilerinin belirgin özelliği hem morfolojik hem de semantik özellikleri göz önünde bulundurulularak tespit edilir). Radtke'nin yukarıda pasajındaki açıklaması esasen Comrie'nin yaptığı zaman tarifinden farklı bir şey değildir. Radtke burada fiil çekiminin mecburi olmasının yanında çekimli fiilin semantik özelliğinin de göz önünde tutulması gerektiğini vurgulamaktadır. Yani çekime uğrayan fiil, zaman anlamı vermek mecburiyetindedir, modal anlam değil. Yukarıdaki cümledeki çekimli fiilin (*geldi*) buradaki semantik özelliği ise geçmiş zamandır. Çekimli fiillerin başka birçok semantik özellikleri de olabilir, bütün bunları burada açıklamak konumuzu aşar, zaten konumuz açısından da önem arz etmiyorlar.

Şimdi gelelim ikinci sorumuza: Fiil zamanın işlevi nedir?

Fiil zamanın işlevini açıklamak için yapılan çalışmalarda da farklı görüşler ortaya konmuştur. Üstünova'ya göre "Zaman ekleri, yalnızca olayın gerçekleşme anını göstermez. Çünkü onların kip, görünüş işlevleri de vardır". Üstünova'nın bu görüşünde birçok soru

Turkish Studies

tartışmaya açıktır, zira zaman ekleri olayın gerçekleşme anını mı gösterir? Zaman eklerinin kip –burada kip terimiyle neyi kastettiğini bilmiyoruz, her halde tarz (modal) anlamı kastediliyor- işlevi varsa neden tarz kategorisine değil de zaman kategorisine tasnif ediliyorlar? Bu soruları burada ele alacak değiliz, zira bu soruların cevabı zaman kiplerinin anlamlarıyla ilgilidir, zaman kiplerinin anlamlarının nasıl izah edilmesi gerekiyor sorusuna ilgi duyanlar Malkoç (2004)’e başvurabilir. Şimdi fiil zamanının işlevi nedir sorusuna dönelim. Comrie'nin bu soruya cevabı kısaca şöyledir: „A system which relates entities to a reference point is termed a deictic system, and we can therefore say that tense is deictic” (Comrie 1985: 14). (Anlam Tercümesi: Bir sistem, olayları referans noktasıyla ilişkilendirerek bir yeri işaret eden bir sistem olarak adlandırılır ve bundan dolayı fiil zamanının gerçek zaman diliminde bir yeri gösterdiğini söyleyebiliriz). Bu manada fiil zamanının işlevi bakımından bu tanım Bacanlı'nın yukarıdaki tanımıyla örtüşmektedir. Fakat burada izah edilmesi gereken terim kuşkusuz *deictic* sözcüğüdür. Bu sözcük Almancada da *deiktisch* olarak benimsenmiştir. Buradaki anlamı doğal zaman dilimi içerisinde bir yeri göstermektir. Reichenbach bunu aşağıdaki ifadesiyle net bir şekilde izah ediyor: „The tenses determine time with reference to the time point of the act of speech, i.e. of the token uttered” (1947: 287f) (Tercümesi: Fiil zamanlar fiziksel zamanı olayın konuşulduğu zamanla ilişkilendirerek belirlemektedir).

Fiziksel zaman içerisinde bir olay nasıl belirlenir? Reichenbach yukarıdaki ifadesiyle birlikte bunu da şöyle açıklıyor. Dildeki zaman kipleri, olayları zaman eksenini üzerinde konuşma zamanını baz alarak geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman olarak belirlemektedir. Yani bir tümcede çekimli zaman kipleri üç zaman alanı belirler. Reichenbach'ın deyişiyle „before the point of speech“ (konuşma anından önce = geçmiş zaman), „simultaneous with the point of speech“ (konuşma anıyla eşzamanlı = şimdiki zaman), „after the point of speech“ (konuşma anından sonra = gelecek zaman)

Bunu zaman eksenini üzerinde şu şekilde gösterebiliriz:

geçmiş zaman şimdiki zaman gelecek zaman

S

-----*----->

Burada konuşma anından önceki zaman dilimine geçmiş zaman, konuşma anıyla eşzamanlı zaman dilimine şimdiki zaman, konuşma anından sonraki zaman dilimine de gelecek zaman diyebiliriz. Buna göre Reichenbach'ın sembolize ettiği gibi konuşma zamanı için **S**, olay zamanı için de **E** kullanırsak geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı sembollerle aşağıda olduğu gibi açıklayabiliriz:

(1) Ahmet geldiE.....S.....> E < S

(2) Ahmet geliyorE,S.....> E = S

(3) Ahmet gelecekS.....E.....> S > E

Reichenbach'a göre fiil kiplerinin vazifesi olayı konuşma anına göre birinci (1) tümcede sadece geçmiş (E < S), ikincide (2) şimdiki (E = S) ve üçüncüde (3) ise gelecek (S > E) zamanda bir yere yerleştiriyor. Burada kullanılan semboller sadece yukarıda izah ettiğimiz fiil zamanların

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

açıklaması için yeterlidir. Hâlbuki birçok dilde Türkçede olduğu gibi farklı fiil zaman kipleri bulunmaktadır. Bu zaman kiplerinden örneğin Türkçedeki *gitmişti* zaman biçiminin anlamını açıklamak için Reichenbach 3. bir zaman parametresinin (“point of reference” = referans noktası) gerekli olduğunu söylemektedir. Fakat bu zaman ölçütünü anlaşılır bir şekilde açıklamamaktadır, sadece öyle bir olaya bakış noktasıdır demiştir. Bu zaman parametresini R ile sembolleştirmiştir. Buna göre *gitmişti* tümcesi grafikte zaman ekseninde şu şekilde gösterilir:

-----E-----R-----S----->

Bu grafikte olay zamanı konuşma zamanının önünde olmasına rağmen konuşma zamanı ile olay zamanı arasında referans zamanı (olaya bakış noktası) bulunmaktadır. Referans zaman -bizim anladığımız kadarıyla- konuşan kişi, zaman ekseninde bir nokta seçer ve bu noktadan olayı tasvir eder. İşte bu olayı tasvir ettiği nokta referans zamandır. Reichenbach’ın bu tezine birçok filolog tarafından farklı eleştiriler gelmiştir. Eleştiriler özellikle referans zaman üzerine yoğunlaşmıştır. Klein (1994) ise Reichenbach’ın *point of reference* zaman parametresinin yerine “topic time” (konu edilen zaman) terimini kullanıyor ve zaman kiplerinin anlamını açıklamak için aşağıdaki zaman parametrelerinin gerekli olduğunu vurguluyor:

TU, the time at which the utterance is made;

TT, the time to which the assertion ... is confined;

TSit, the time of the situation itself. (Klein 1994:160)

TU olayın konuşulduğu zaman, TSit olayın vuku bulduğu zaman ve TT (topik zaman) ise üzerinde konuşulan zaman veya fiil zamanın işaret ettiği zamandır. Bu şu demektir, zaman ekleri fiziksel zaman diliminde olayları değil, Klein’in ifadesiyle topik zamanı belirlemektedir: “Tense concerns the relation between TT and TU” Klein 1994: 14). (Tercümesi: Fiil zaman, topik zaman ve konuşma zamanı arasındaki ilişkiyi gösterir)

Bu görüş ise yukarıda açıkladığımız Comrie ve Reichenbach’ın görüşüyle örtüşmemektedir. Klein ısrarla zaman eklerinin olay zamanı değil, topik zamanı belirlediğini savunarak aşağıdaki gibi bir olayı anlatarak bunu ispatlıyor:

(Eve girdiğim zaman) *Selma ölüydü.*

Buradaki *Selma ölüydü* tümcesinde olay zamanı Selma’nın ölme zamanıdır. Olay ne zaman gerçekleşmiş? Konuşma zamanından önce, fakat konuşma zamanının öncesinde belirsiz bir yerde. Topik zamanı –tümcede zaman belirteçleri olmadığı zaman topik zaman genelde bağlamdan tespit edilir- ise şu soruyla belirlemek mümkündür:

-*Selma ne zaman ölüydü?*

- *Eve girdiğim zaman.*

Burada eve girdiğim zaman olay zamanı değil topik zamandır ve o da konuşma zamanının önünde bulunuyor. İşte burada tümce söylendiği zaman olay zamanına değil, topik zamana işaret edilmektedir. Dolayısıyla zaman ekleri topik zamanı belirlemektedir. Selma’nın ölme olayının ne zaman olduğu belirsiz, tümce söylendiği zaman ise gerçekleşmiş olduğu anlaşılıyor, yani konuşma zamanının önünde bulunuyor o kadar. İçeri girdiğim zaman ise topik zaman olup Selma’nın öldüğü zamanı göstermez, zira eve girdiğim zaman Sema’nın ölüsüyle karşılaşıyorum. Bu şu demektir, eve

Turkish Studies

girdiğim zaman Selma ölmüştü. Dolayısıyla olay zamanı eve girdiğim zamanla aynı zaman dilimini göstermez. Olay zamanı ile topik zaman arasındaki farkı başka bir örnekle gösterelim:

Eve girdiğim zaman Selma çay içiyordu.

Bu tümcede topik zaman (TT) eve girdiğim andır. Olay zamanı (TSit) ise Selma'nın çay içme zaman dilimidir. Olay zamanının başlangıcı ve sonu belli değildir, olay devam etmektedir. Bunu bir grafikte gösterelim:

-----+++++[]+++ * -----

Bu grafikte görüldüğü gibi topik zaman (TT = []) ve olay zamanı (TSit = +++) konuşma zamanının (TU = *) önünde bulunmaktadır. Topik zaman noktasal olup olay zamanının içerisinde bir yerde konuşlanmıştır. Şekilde görüldüğü gibi olay zamanı topik zamandan daha uzun bir zaman dilimini kapsamaktadır, dolayısıyla topik zamandan farklıdır. Olay zamanı ile topik zaman arasındaki farkı bir ana dillinin sezgiyle ayırt etmesi daha muhtemeldir. Klein, topik zaman ve olay zamanının farkını *Time in Language* (1994) adlı kitabında çeşitli örneklerle izah ederek fiil zamanının görevinin olay zamanını değil, topik zamanı belirlediğine vurgu yapmaktadır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Topik zamanın doğal zaman içerisinde konuşma zamanına göre önce (TT<TU), sonra (TT>TU) ve olayın konuşulduğu, yani eş zamanda (TT=TU) yerleştirme vazifesini gören dilsel zaman, çekimli bir fiil kategorisinden başka bir şey değildir. Bunu bir grafikte gösterirsek aşağıdaki görünüm ortaya çıkar:

TT< TTo TT>
< ----- TU ----- >

Buna bağlı olarak zaman kiplerinin sınıflandırmasını yaparken de özellikle bir fiilin morfolojik çekimini ve anlamını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (2009), *Her Yönüyle Dil*, 1. 2. 3. Ciltler, 5. Baskı, Ankara: TDKY.
- BACANLI, Eyüp (2008), "Türkiye Türkçesindeki –miş Ekinin Dolaylılık ve Dolaylılık Dışı Kullanımlarında Zamansal Atıf", *bilig*Kış*, Sayı 44: 1-24.
- COMRIE, Bernard (1985), *Tense*, Cambridge.
- DEMİRGÜNEŞ, Sercan, "Türkçedeki Zaman Belirteçlerinin Sınıflaması ve Dökümü Üzerine Bir Deneme Çalışması", www.turkoloji.cu.edu.tr / www.turkishstudies.net/sayilar/say18
- JOHANSON, Lars (1971), *Aspekt im Türkischen*, Uppsala.
- JOHANSON, Lars (1994), "Türkeitürkische Aspektotempora", Rolf Thierhoff und Joachim Ballweg (eds.), *Tense systems in European Languages*, LA 308, Tübingen, s. 247-266.
- KLEIN, Wolfgang (1994), *Time in Language*, London and New York.
- KORKMAZ, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- LYONS, John (1983), *Semantik*, Band 11, München: Beck.
- MALKOÇ, Muzaffer (2004), "Di'li ve Miş'li Geçmiş Zaman", *TDAY*, s. 107-116.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 6/3 Summer 2011

RADTKE, Petra (1998), *Die Kategorien des deutschen Verbs, Zur Semantik grammatischer Kategorien*, Tübingen: Narr.

REICHENBACH, Hans (1947), *Elements of Symbolic Logic*, New York.

ÜSTÜNOVA, Kerime, “Türkçede Zaman Kavramı ve İşlenişi”, www.turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM (29.03.2011).

WEINRICH, Harald (1971), *Tempus, Besprochene und erzählte Welt*, Stuttgart